

## **ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ**

Потрібно зауважити, що правова безпека є невід'ємним інтегративним складником такої загального поняття як національна безпека. Національна безпека та правова безпека співвідносяться як ціле та його частина. Без утвердження та гарантування правової безпеки не є можливим розвиток жодної демократичної, правової та соціально-орієнтованої держави.

Перед тим як перейти до безпосереднього розгляду піднятої проблематики вбачається за доцільне надати визначення такому родовому поняттю, як “безпека”. Дослідники, як правило, визначають безпеку, як “стан захищеності життєво важливих інтересів особистості, суспільства, держави, людства від небезпек” [2, с. 223]. Що ж стосується правової безпеки, то вона віддзеркалює одну із граней безпеки як комплексного явища. Під правовою безпекою пропонуємо розуміти гарантований правом належний розвиток суспільних відносин, який сприяє реалізації прав, свобод та інтересів індивіда, забезпечує сталий та прогресивно-орієнтований суспільний поступ. При цьому необхідно чітко усвідомлювати, що в силу глобалізаційних процесів та інтернаціоналізації соціальної взаємодії неможливо говорити про правову безпеку виключно в національному вимірі. На сьогоднішній день індивід може відчувати себе в правовому сенсі захищеним тільки в тому випадку, якщо такий захист гарантується йому безвідносно прив'язки до конкретної юрисдикції. Так, вже активно функціонують наднаціональні інституції

(міжнародні суди, міжнародні арбітражі тощо), які мають своїм призначенням забезпечити захист прав та інтересів громадян на основі уніфікованих, погоджених міжнародним співтовариством стандартів. Таким чином, пропонується виокремлювати наступні види правової безпеки: а) національну правову безпеку; б) міжнародну правову безпеку. Відповідні рівні безпеки не є ізольованими один від одного. Вони постійно взаємодіють між собою, доповнюючи правові гарантії захищеності (міжнародний рівень) та сприяючи їх об'єктивній реалізації в межах конкретних держав (національний рівень).

Необхідно відмітити, що ефективність правової безпеки прямо пропорційно залежить від характеру правової ментальності конкретної нації. Що стосується правової ментальності українців, то вона розпочинає своє становлення та ідейно-орієнтаційне обрамлення ще з часів Київської Русі (приблизно IX-X ст.). Правова ментальність українців являє собою поліаспектне, складне та суперечливе явище, що не має однозначно встановленого вектору розвитку. До основних рис правової ментальності українського народу можна віднести: а) правовий нігілізм, який виражається в недбалому та негативному відношенні до права; б) етатизм, що виявляється в надмірній орієнтації на державну владу, як єдину рушійну основу розвитку суспільства; в) відсутність усталеності аксіологічних настанов, що отримує свій вияв у перманентному пошуку нових цінностей та орієнтирів подальшого розвитку [1, с. 162–163]; г) негативні прояви конформізму, які мають місце як в професійному правовому середовищі, так і поза ним. Всі вищезазначені риси безумовно негативно впливають на функціональність та стабільність правової безпеки. За відповідних характеристик ментальності правова безпека може гарантуватися тільки шляхом твердого та жорсткого встановлення державою загальнообов'язкових правил поведінки та відповідно забезпечення їх виконання за посередництвом можливості застосування потенційного чи дійсного примусу. Однак, в силу поступального руху в бік інтеграції із Європейським Союзом, визнання юрисдикції наднаціональних судових інституцій (наприклад, Європейського суду з прав людини), консультування та експертно-аналітичного сприяння міжнародних організацій у проведенні реформ національного законодавства та владних інституцій (наприклад, діяльність Агентства США по міжнародному розвитку (USAID), Європейської Комісії “За демократію через право” (Венеційська комісія) можливо констатувати позитивні зрушення у модернізації національної правової ментальності. Безумовно, такого роду трансформація не є справою одного дня, проте вектор прогресивного поступу вже окреслено.

Правова безпека не можлива без трьох складових: а) розвиненої та узгодженої системи права; б) належного рівня правової культури населення (включає в себе правосвідомість, правову поведінку та юридичну практику); в) функціонування міжнародних гарантій

забезпечення державного суверенітету, прав та інтересів фізичних та юридичних осіб. За відсутності якого-небудь із зазначених вище інтегративних складників правова безпека має умовний, а іноді навіть ілюзорний характер.

Отже, формування основ національної правової безпеки та забезпечення її ефективного функціонування є одним із пріоритетних завдань України. Забезпечення правової безпеки лежить як в площині публічного, так і приватного інтересу.

#### Література:

1. Данильян О. Г., Дзьобань О. П., Калиновський Ю. Ю., Моїсеєва Н. І. Національна безпека України в етно-ментальному та міжнародному вимірах: монографія. Харків: 2004. 276 с.
2. Данильян О. Г., Дзьобань О. П., Панов М. І. Національна безпека України: сутність, структура та напрямки реалізації: навч. посіб. Х.: Фоліо, 2002. 285 с.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний юридичний університет  
імені Ярослава Мудрого

Кафедра філософії

# **ФІЛОСОФІЯ І ПРАВО**

Тези доповідей  
XV Міжнародної наукової конференції  
аспірантів та студентів  
(23 травня 2019 року)

Харків  
«Право»  
2019

УДК 340.12

Ф56

Організаційний комітет:

*Голова* – А. П. Гетьман, доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України, проректор з наукової роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

*Члени:* О. Г. Данильян, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії; С. Б. Жданенко, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії; І. І. Коваленко, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії; Г. В. Коваленко, кандидат юридичних наук, асистент кафедри філософії

*Тези друкуються мовою авторів у авторській редакції*

**Філософія і право** : тези доп. XV Міжнар. наук. конф. аспірантів та студентів (23 трав. 2019 р.). – Харків : Право, 2019. – 406 с.

ISBN 978-966-937-721-0

У пропонованій до уваги читачів збірці тез і повідомлень XV Міжнародної наукової конференції аспірантів та студентів «Філософія і право» висвітлюється широке коло як загальнофілософських проблем, так і різноманітних аспектів філософії права. Певна частина матеріалів конференції розвиває і поглиблює філософські уявлення у царині правової онтології, правової антропології, теорії правових цінностей, теорії пізнання права та інституційного виміру права. Деякі напрацювання містять спроби не тільки по-новому підійти до осмислення вже достатньо розробленої проблематики, а й виявляються кроком на шляху пізнання раніше не відрефлектованого шару правової реальності. У цьому сенсі зміст нижченаведених тез засвідчує зацікавленість майбутніх фахівців права у більш глибокому теоретичному освоєнні тих феноменів правової реальності, пізнання яких є умовою розв'язання нагальних практичних завдань правотворчого й правозастосовного характеру в контексті гідного виконання професійної місії у розбудові правової державності в Україні.

**УДК 340.12**

*Адреса редакційної колегії:*

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,  
вул. Пушкінська, 77, Харків, 61024, Україна

© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2019

© Оформлення. Видавництво «Право», 2019

ISBN 978-966-937-721-0